

Q-koorts in de schapen- en geitenhouderij

Q-koorts is een wereldwijd voorkomende aandoening veroorzaakt door de bacterie *Coxiella burnetii*. Q-fever is een zoonose, een ziekte die van dieren op mensen kan overgaan. De ziekte verloopt bij de mens vaak zonder, of met alleen milde klachten, maar kan soms ook ernstiger verlopen.

Foto: dr.P.Vellema

Hoe vaak komt Q-koorts voor?

Tot 2007 kwam Q-koorts in Nederland bij mensen af en toe voor. In 2007 kwam een uitbraak voor in Noord-Brabant waarbij circa 170 mensen ziek werden. In 2008 hebben zich in Zuid-Nederland tot dusverre meer dan 900 ziektegevallen voorgedaan.

Bij dieren komen problemen met Q-koorts voornamelijk voor bij geiten en in mindere mate bij schapen. Er vindt onderzoek plaats naar de omvang van dit probleem bij schapen en geiten.

Welke dieren kunnen besmet zijn?

Herkauwers zijn een belangrijke bron van de ziekte voor de mens. Maar ook andere dieren zoals honden, katten, konijnen, duiven en andere vogels kunnen zijn besmet en een rol spelen in de overdracht naar de mens.

Hoe kun je Q-koorts oplopen?

Mensen besmetten zich in de regel door het inademen van besmet fijnstof. Geïnfecteerde dieren zijn meestal niet ziek. Vooral bij geiten maar ook bij schapen kan *Coxiella burnetii* besmettelijk verwerpen veroorzaken. Daarbij kunnen grote aantallen bacteriën in de omgeving terecht komen en de bacteriën kunnen maanden in stof overleven.

Door verwaaiing kan *Coxiella burnetii* in de lucht komen. Op deze manier kan de bacterie afhankelijk van de weersomstandigheden tot enkele kilometers worden verspreid.

Is de ziekte meldingsplichtig bij dieren?

Ja, sinds 12 juni 2008 is Q-koorts een meldingsplichtige ziekte voor eigenaar en dierenarts. Bedrijven met melkschapen of melkgeiten waar zich abortusproblemen voordoen zijn verplicht zich te melden als het aantal abortussen een bepaald percentage overstijgt. Verdere informatie kunt u vinden op de website van het ministerie van LNV: minlnv.nl.

Kun je dieren behandelen?

De behandeling van besmette dieren is niet eenvoudig. Er vindt onderzoek plaats naar de mogelijke toepassing van antibiotica. Op dit moment zijn naast vaccinatie de praktische mogelijkheden om in te grijpen beperkt tot het nemen van algemene maatregelen (zie achterzijde).

Wat te doen bij abortus

De houder van kleine herkauwers die te maken krijgt met abortus onder zijn dieren, doet er verstandig aan goede hygiënische maatregelen te nemen. Naast Q-koorts zijn er nog meer oorzaken van besmettelijk verwerpen, die ook niet zonder risico zijn voor de mens.

Daarnaast adviseren wij hem om altijd zijn dierenarts te raadplegen. Samen zullen zij tot een aanpak moeten komen. Als zij er samen niet uitkomen wil de GD daar graag bij helpen. Het allerbelangrijkste is namelijk, zeker als het om meerdere gevallen gaat, om eerst achter de oorzaak van het probleem te komen.

Wat heeft GD aan diagnostiek

- Immuno-histologie (weefselonderzoek) op placenta
- Elisa voor het aantonen van antistoffen
- PCR voor het aantonen van de bacterie (niet als routinetest beschikbaar)

Vaccinatie

Vanaf de vierde week van oktober 2008 komt er onder voorwaarden de mogelijkheid tot vaccinatie. Geiten en schapen in een straal van 45 km rond Uden mogen op vrijwillige basis worden gevaccineerd. Alleen schapen en geiten mogen worden

gevaccineerd. Schapen en geiten dienen tweemaal, met 3 weken tussentijd, gevaccineerd te worden. Na de tweede vaccinatie moet nog twee weken gewacht worden met het dekken van de vrouwelijke dieren. Volg voor verdere ontwikkelingen het nieuws van www.gddeventer.com rubriek Schaaap Geit.

Foto: dr.P.Vellema

Algemene maatregelen

Bij het optreden van abortus op een bedrijf worden de volgende algemene maatregelen geadviseerd:

1. Verwijder het verwerpde dier uit het koppel.
2. Stuur verworpen vrucht en nageboorte op voor onderzoek.
3. Bied overige verworpen vruchten en nageboorten aan ter destructie. Op bedrijven met Q-koorts bevat de nageboorte namelijk miljoenen Coxiella's per gram nageboorte. Door het destrueren van de nageboorten wordt een enorme besmettingsbron vernietigd.
4. Ontsmet, indien mogelijk, de plaats waar vrucht, vruchtwater en nageboorte terecht zijn gekomen.
5. Laat een ooi of geit die heeft verworpen geen andere lammeren zogen.
6. Zwangeren, jonge kinderen, ouderen en mensen met hartklepafwijkingen en/of kunststofmateriaal in hun bloedvaten en mensen met een verminderde weerstand zoals rokers zouden direct en indirect contact met verwerpde

- kleine herkauwers moeten vermijden. Deze groepen hebben een verhoogd risico op een ernstig beloop van Q-koorts als zij besmet raken. Op een bedrijf met een abortusprobleem moeten zij niet assisteren, niet in de stallen komen en geen contact hebben met de ongewassen kleren van iemand die heeft geassisteerd bij een verlossing. Indien men zich zorgen maakt om de eigen gezondheid dient men zich te melden bij de eigen huisarts dan wel de GGD.
7. Verwerk melk van verwerpde dieren niet rauw tot producten.
8. Stof, mest, hooi en stro kunnen op een besmet bedrijf verwekkers bevatten en voorkomen moet worden dat de wind voor verspreiding zorgt.
9. Rijd mest bij voorkeur uit bij rustig weer en werk dit zo spoedig mogelijk onder. Op Q-koorts besmette bedrijven mag de mest de eerste 90 dagen na een uitbraak niet worden uitgereden.
10. Laat op Q-koorts besmette bedrijven geen bezoekers toe in de stal.

Nadere informatie kunt u ook vinden op:

www.capraovis.nl
www.gddeventer.com
www.rivm.nl/cib/infectieziekten-A-Z/infectieziekten/Q_koorts/index
www.ggd.nl
www.kiza.nl